

ISRAEL
ANTIQUITIES
AUTHORITY

רשות
העתיקות

מדינת ישראל
משרד החינוך

ל
חידון התנ"ך
המחוזי

נוער
תשע"ט

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

לבתי הספר הממלכתיים דתיים

ניהול והפקה

משרד החינוך, מינהל החברה ונוער

מנהל מינהל החברה והנוער

חגי גרוס

הממונה על חידוני התנ"ך

יצחק בן-אבי

מרכז ועורך החידון

חננאל מלכה

מחבר השאלות

אביעד שלמה מוריה

צוות היגוי

חננאל מלכה ואליאור בביאן

"גלתה סנהדרין... מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים, ומירושלים ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא לשפרעם, ומשפרעם לבית שערים, ומבית שערים לציפורי, ומציפורי לטבריא." -בבלי, ראש השנה, ל"א ע"א-

מיזם שביל הסנהדרין החל לקרום עור וגידים בשנת 2017, והוא הוקדש באופן רשמי למדינת ישראל, לציון 70 שנה לעצמאותה. אורכו של השביל כ-70 ק"מ, הוא חוצה את הגליל מבית שערים ועד טבריה, ועובר בין אתרים המיוחסים ל-70 חכמי הסנהדרין ונשיא הסנהדרין. השביל מחבר את הצועדים בו אל מרחבי הגליל ומורשתו העשירה - טבע, סביבה ואתרים היסטוריים וארכיאולוגיים, וכן לתרבויות שהשפיעו על חבל הארץ עד עצם היום הזה. לאורך השביל נפתח צוהר לעולמם של חכמי הסנהדרין, שערכו את המשנה והתלמוד במרחב הזה בתקופה הרומית והביזנטית.

בראש מיזם שביל הסנהדרין עומדת רשות העתיקות, שהיא הרשות הממלכתית האחראית על עתיקות הארץ - על חשיפתן, שימורן, מחקרן ועוד. במסגרת פעילות הנחלת המורשת, רשות העתיקות משלבת אלפי תלמידים, מכל רחבי הארץ ומכל המגזרים, בחפירות ארכיאולוגיות, בפעילות שימור ולימוד חווייתי מחוץ לכיתות הלימוד, במטרה לקירוב הציבור הרחב למורשת ולתרבות העבר.

חזון רשות העתיקות הוא שההולך בשביל יחווה באופן בלתי אמצעי את הארכיאולוגיה, ההיסטוריה, הטבע ונופי הגליל, תוך הדגשת הערכים המשותפים והעמקת הזיקה של כלל האוכלוסייה אל אדמת הארץ ועתיקותיה. השביל הולך ומתפתח כל העת, הן על ידי חשיפת אתרים לאורך תוואי השביל והן על ידי פעילות חינוכית ערכית המתבצעת בו.

במסגרת המיזם, רותמת רשות העתיקות משרדי ממשלה, גופים ירוקים ורשויות מועצות אזוריות שהשביל עובר בתחומן החוברים יחד להענקת השביל לאזרחי המדינה.

יצירת השביל מבוססת על השתתפות פעילה של אלפי תלמידים ובני נוער, שלוקחים חלק בהכשרה ובסימון השביל, ומשתתפים בחפירות הארכיאולוגיות באתרים לאורכו. תלמידים יהודים, מוסלמים, נוצרים, בדואים, דרוזים וצ'רקסים, חניכי מכינות קדם צבאיות וצעירים מחו"ל לצד קבוצות גמלאים, נכי צה"ל, אוכלוסיות מיוחדות וקבוצות מתנדבים שונות – כולם חווים את שביל הסנהדרין בצעידה, בעשייה ובלימוד.

ערך מוסף בשביל

שביל הסנהדרין מחולק לחמישה מקטעים, שכל אחד מהם עוסק בערך מרכזי משמעותי אחר. בכל קטע משולבות אימרות חז"ל החקוקות באבני הדרך ופזרות לאורכו של השביל. סיפורים ואגדות הקשורים למרחב הגיאוגרפי וההיסטורי של המקטע או נקשרים לערך המרכזי מובאים בכל מקטע.

כל אחד ממקטעי השביל מציג ערך אוניברסלי אחר - עשייה, שלום, ענווה, נתינה ואהבה - שיהיה שזור בהדרכות ובפעילויות השונות בשביל.

סימון השביל

סימון השביל הינו בעל צורת מנורת שבעת קנים: שלושת הקנים הכחולים מבטאים את הרוחניות ואת ימה של טבריה שבמזרח, שלושת הקנים הירוקים מבטאים את ארץ הגליל וגבעות האלונים שבמערב, ומרכז האדום מבטא "ארגמן של מלכות", גבורה ומורשת. בנוסף, לאורך השביל מוצבות למעלה מ-100 אבני דרך, עליהן חקוקות אמרות חז"ל הקשורות לנושאים המרכזיים של כל אחד מהמקטעים.

המטיילים בשביל מוזמנים להשתמש באתר אינטרנט שכתובתו www.shvila.co.il. באתר מצוי מידע אודות נקודות עניין עיקריות במסלול כחלק מההכנה לקראת היציאה לשביל, וליהנות ממידע מפורט גם דרך מכשיר הטלפון החכם, המאפשר חוויית טיול ייחודית.

נתראה בשביל הסנהדרין!

חידון התנ"ך המחוזי לנוער ע"ש יצחק נבון (1921-2015) "הנשיא של העם"

"ישראל היא פסיפס רב גוני של עדות, תרבויות, מסורות וערכים, שכל אחד כמה להכרה בזהותו הייחודית ובתרומתו לחברה. המטרות שהצבתי לעצמי היו הגברת הלכידות החברתית, חיזוק ההזדהות עם המדינה והעצמת תחושת השותפות בין כל חלקי העם" (יצחק נבון, "כל הדרך" עמ' 413)

הקדמה

יצחק נבון, נשיאה החמישי של מדינת ישראל מייצג את **האחדות** בעם. נבון חתר להעצמת תחושת השותפות בין כל חלקי העם ולקירוב לבבות בין העדות והדתות השונות במדינה, והדאגה לשכבות החלשות ולצמצום הפערים בחברה היו נר לרגליו. בדרכו הצנועה ובנועם הליכותיו חתר להטמיע ערכי מורשת; לזקוף קומתם של תושבי הפריפריה החברתית והגאוגרפית של ישראל ולתת להם תחושת מסוגלות ושייכות; ולייצר **חברת מופת** סובלנית, קשובה ומכבדת, הנותנת במה לכל תרבות והזדמנות שווה לכל אדם. חברה שבה המונח **"אור לגויים"** אינו מליצה. עשייתו הבלתי נלאית למען **לכידות חברתית** בחברתנו המנומרת זיכתה אותו בכינוי **"הנשיא של העם"**.

קורות חיים

נשיאה החמישי של מדינת ישראל; שר החינוך והתרבות וסגן ראש הממשלה; חבר כנסת; דיפלומט; יועצו ואיש אמונו של ראש הממשלה דוד בן גוריון; ראש המודיעין בירושלים בתקופת ההגנה; מורה ומחנך, איש מודיעין ומפעיל סוכנים, דיפלומט ואיש אמון- עם סיום לימודיו בחוגים לספרות, ערבית ופדגוגיה באוניברסיטה העברית, היה למורה ומחנך ב"בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה" (ליד"ה), שם גם למד בצעירותו. במלחמת העצמאות נמנה עם מגיני ירושלים, כאשר עמד בראש המחלקה הערבית של "ההגנה". לאחר הקמת המדינה כיהן כדיפלומט

בציריות אורוגוואי וארגנטינה, שימש מזכירו המדיני של שר החוץ משה שרת, ובשנת 1952 נקרא לנהל את לשכתו של ראש הממשלה דוד בן-גוריון והיה לאיש אמונו במשך 11 שנים.

"לב נבון יבקש דעת" (משלי ט"ו, י"ד) - יצחק נבון, התנ"ך וחידוני התנ"ך

במשרד החינוך נקבע שהחידונים המחוזיים והחידון הארצי יקראו על שם יצחק נבון.

יצחק נבון אהב את התנ"ך אהבה גדולה, ובקיאותו בכל פסוקיו הייתה מרשימה. תמיד נהג לצטט ולתבל את מאמריו ונאומיו בפסוקים מהמקורות, ותמיד שמח לעיין בספר הספרים ולהתפלמס על הכתוב בו.

יצחק נבון ראה בתנ"ך את המגדלור של כלנו, הלפיד ההולך לפני המחנה. לאורו גדלים ומתחנכים מקטון ועד גדול בכל רחבי העולם. לכן, כשר חינוך אמר: "לאחרונה הנהגתי את הכרת סידור התפילה בבתי הספר הממלכתיים, ומגיעות אליי מחאות ותלונות שאני הופך אותם לדתיים, כביכול. וכשנגביר בשנה הבאה, בלי נדר, את לימוד התורה שבעל פה ומחשבת ישראל - ודאי תישמענה מחאות נוספות. ואנו נמשיך בכך, כי חרד אני שמא יינתק הפתיל המקשר בין הדורות. זכיתי להכיר את רוב מנהיגי היישוב בארץ והיו ביניהם אפיקורסים לא מעטים, אך הם לא היו עמי הארץ, וגירסא דינקותא היתה שגורה בפיהם, השקפה לחוד וידיעה לחוד!"

מאז שנת 2007 כיהן יצחק נבון פעמים מספר כיושב ראש חבר השופטים בחידון התנ"ך העולמי לבני נוער. מעל במה זו קרא גם לחידוש מסורת חידון התנ"ך העולמי למבוגרים בני כל האומות והדתות, קריאה אשר התקבלה על ידי ראש הממשלה בנימין נתניהו והנהלת החידון. תקוותו הייתה כי בעתיד יוכלו להשתתף בחידון גם בני דתות אחרות כפי שהיה בעבר, וכך תוחזר עטרה ליושנה.

יצחק נבון בחר לסיים את השבעתו לכהונת נשיא המדינה בפסוק: **לֵב טָהוֹר בָּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי!** (תהילים נא' יב'). מי ייתן ונזכה לכך כולנו.

החידון המחוזי הפומבי תשע"ט

-תקנון החידון וסדריו-

1. בחידון הפומבי משתתפים **עד 16** מתמודדים ומתמודדות, אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר במבחן המיון המקדים בכתב.
2. בחידון הפומבי אפשר לצבור עד 50 נקודות. כאמור, הנקודות שצברו הנבחנים במבחן המיון ייזקפו לזכותם בשלב זה. לכן אפשר לצבור בחידון המחוזי, בסך הכול, עד 100 נקודות.
3. החידון הפומבי בשנת תשע"ט יעמוד בסימן: שביל הסנהדרין.
4. בחידון הפומבי 3 שלבים:

שלב א - שאלות בעקבות סרטונים

- א. לכל מתמודד ומתמודדת תוצג שאלה בת שני חלקים. מענה נכון על כל חלק יזכה את המתמודד ב- 6 נקודות.
- ב. בסך הכול ניתן לצבור בשלב הראשון עד 12 נקודות.
- ג. עם סיום מחזור השאלות הזה ירדו כל המתמודדים מן הבמה. לשלב הבא יעלו עד 8 מתמודדים - אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר.

שלב ב - משחק מחשב

- א. בשלב הזה ישתתפו **עד 8** מתמודדים - אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר.
- ב. לפני המתמודדים יוצג משחק מפה המחולק לפי שבטי ישראל בתנ"ך.
- ג. כל מתמודד ומתמודדת, בתורם, יקבלו חלק במפה, ויהיה עליהם לגלות את שם המקום המסומן מתוך ארבע אפשרויות. חשיפת המקום תזכה את המתמודד ב- 5 נקודות.

ד. לאחר מכן יישאל המתמודד 3 שאלות על המקום אותו חשף. כל תשובה נכונה תזכה את המתמודד/ת ב-5 נקודות.

ה. סך הכל יכול המתמודד בשלב זה לצבור 20 נקודות.

ו. בתום השלב הזה ירדו המתמודדים מן הבמה. לשלב הבא יעלו עד 4 מתמודדים – אלה שצברו את מספר הנקודות הגבוה ביותר.

שלב ג - שלב השאלה הזה

א. בשלב הזה ישתתפו **עד 4** מתמודדים וישאלו 6 שאלות זהות.

ב. לכל מתמודד ומתמודדת יינתנו לפני המשחק לוח מחיק וכלי כתיבה.

ג. לאחר שהמנחה יציג או תציג את השאלה, יינתנו למתמודדים כ-30 שניות לכתוב את תשובתם על הלוח. כשהמנחה ייתן את האות, ירימו כל מתמודד ומתמודדת את הלוח שלהם. השופטים יסמנו מי ענה נכונה.

ד. תשובה נכונה תזכה את המתמודד/ת ב-3 נקודות.

ה. בסך הכול ניתן לצבור בשלב הזה עד 18 נקודות, ובסך הכל ניתן לצבור בחידון **100 נקודות**.

בתום השלב השלישי בחידון הפומבי יוכרע מי הזוכה בחידון.

אם אין הכרעה – יעשה שימוש בשאלת המילואים. המתמודד או המתמודדת שיזכה או תזכה בניקוד הגבוה ביותר, יוכתר או תוכתר כחתן או ככלת החידון המחוזי, ויעלה או תעלה לשלב הארצי. יודגש כי מתמודד או מתמודדת אחד או אחת בלבד יעלה או תעלה לחידון הארצי כנציג/ה היחיד/ה של המחוז מכל זרם חינוכי – הזרם הממלכתי והזרם הממלכתי-דתי.

סדר הצגת השאלות למתמודדים בחידון הפומבי

1. המתמודדים יישבו על הבמה לפי סדר ה-א"ב של שמות משפחתם. על השולחן, ליד כל מתמודד ומתמודדת, יוצב שלט ועליו שמותיהם (השם הפרטי תחילה ואחריו שם המשפחה) ושמות בתי הספר שלהם.

2. סדר הצגת השאלות למתמודדים יהיה לפי סדר ישיבתם.

3. ענה או ענתה המתמודד/ת תשובה מלאה על השאלה, יכריז או תכריז יושב/ת ראש חבר השופטים את מספר הנקודות שצבר/ה המתמודד/ת, ואלה יירשמו בטופס השיפוט, ליד שמו/ה.

4. ענה או ענתה המתמודד/ת תשובה חלקית, ייועץ/תיוועץ היושב/ת ראש בחבריו/ה השופטים ויכריז או תכריז על מספר הנקודות שצבר/ה המתמודד/ת, ואלה יירשמו בטופס השיפוט, ליד שמו/ה.

5. לא ענה/ענתה המתמודד/ת על השאלה, יכריז/תכריז היושב/ת ראש שאין מענה, ובטופס השיפוט יירשם 0 ליד שם המתמודד/ת.

6. ענה/ענתה המתמודד/ת על השאלה באופן לא נכון, יכריז/תכריז היושב/ת ראש "תשובה לא נכונה", ובטופס השיפוט יירשם 0 ליד שם המתמודד/ת.

7. בשלב השלישי ישבו המתמודדים ברווחים ביניהם, באותה שורה.

מתמודדים בעלי לקויות למידה וצרכים מיוחדים

1. על המתמודדים בעלי לקויות למידה להגיש לרכז/ת החידון אישור לכך מבית הספר, לפני תחילת החידון בכתב. על רכז/ת החידון ליידע את השופטים ואת מנחה/ת החידון לגבי המתמודדים בעלי לקויות הלמידה ובעלי הצרכים המיוחדים.

2. בחידון בכתב – מתמודדים שאינם מסוגלים לקרוא או לכתוב בשל לקויות למידה או בשל לקויות חושיות ופיזיות, יקבלו הקראה ו/או הכתבה בהתאם ותוספת זמן של 20 דקות.

3. בחידון הפומבי – כל המתמודדים זכאים להקראת השאלות על ידי מנחה החידון.

4. בחידון הפומבי, בשלב הראשון, יהיו שופטי החידון ומנחה/ת החידון רשאים לתת עוד זמן קצר לגיבוש התשובה למתמודדים בעלי לקויות שיבקשו זאת.

5. בחידון הפומבי, בשלב השני – תינתן הארכת זמן של 15 שניות רק למתמודדים בעלי לקויות חושיות ופיזיות.

6. בחידון הפומבי, בשלב השלישי – לכל מתמודד ומתמודדת יינתנו כ-30 שניות לכתוב את תשובותיהם. שופטי החידון ומנחה/ת החידון יהיו רשאים לתת עוד זמן קצר לגיבוש התשובה למתמודדים בעלי לקויות שיבקשו זאת.

7. בחידון הפומבי, בשלב השלישי – מתמודדים שאינם מסוגלים לכתוב בשל לקויות למידה או בשל לקויות חושיות ופיזיות, יקבלו הכתבה בהתאם על ידי בוחן ניטרלי מטעם מטה החידון.

חבר השופטים והשופטות

1. חבר השופטים מורכב מהיושב/ת ראש, ולצידו או לצידה שני שופטים או ארבעה שופטים.

2. היושב/ת ראש אחראי/ת לשיפוט, והוא או היא מכריז/ה את מספר הנקודות שכל נבחן/ת זכה/זכתה בהן. היושב/ת ראש מפקח/ת על רישום הניקוד ועל סיכמו.

3. היושב/ת ראש מורה למנחה להכריז את שמות העולים משלב לשלב.

4. בעת הצורך, אם לא השיב/ה המתמודד/ת תשובה מלאה, יקרא או תקרא היושב/ת ראש את התשובה המלאה. הוא או היא רשאי/ת לכבד את חבריהם השופטים בקריאת חלק מהתשובות.

5. בסוף החידון יורה או תורה היושב/ת ראש למנחה להכריז את שם חתן או כלת החידון המחוזי.

6. חבר השופטים ידון בערעורים, אם יהיו כאלה, במהלך החידון בלבד, בין שלב לשלב. לאחר החידון לא יקבלו השופטים כל ערעורים.

7. ועדת ההיגוי הארצית לחידון התנ"ך במינהל חברה ונוער תשמש סמכות עליונה לפסיקות סופיות לגבי ערעורים על החלטות השופטים, אם יהיו כאלה.

תפקיד המנחה

1. מנהל/ת את החידון על פי הסדרים שנקבעו מראש.

2. מזמין/נה את המתמודדים והמתמודדות ואת חבר השופטים והשופטות לבמה.

3. מזמין/נה את המברכים ודואג/ת לסדר ההופעות האומנותיות.

4. קורא/ת את כל השאלות בחידון בקול.

5. מכריז/ה את שמותיהם של כל מתמודד ומתמודדת לפני שמוצגת להם השאלה.

6. מכריז/ה את שמות העולים והעולות משלב לשלב, על פי הוראות יושב/ת ראש חבר השופטים.

7. מכריז/ה את שמות החתן או הכלה על פי הוראות יושב/ת ראש חבר השופטים.

התמודדות בחידון בשנת תש"פ

הזוכים במקום הראשון בחידון המחוזי תשע"ט לא יוכלו להתמודד שוב בחידון בשנת תש"פ, אלא אם כן הם השתתפו לראשונה בחידון הפומבי כשהיו בכיתה י"א. הזוכים במקום הראשון בחידון המחוזי תשע"ט יוכלו להתמודד שוב בחידון המחוזי רק כעבור שנתיים, בשנת תשפ"א.

זוכים, תעודות ופרסים

1. בתום החידון יוזמנו כל המתמודדים לשבת במקומותיהם על הבמה, ויוענקו להם תעודות השתתפות בחידון וספר תנ"ך.

2. בעל/ת הניקוד הגבוה ביותר יוכתר או תוכתר כחתן או ככלת התנ"ך המחוזית.

3. לחידון התנ"ך הארצי יעלו החתן או הכלה של החידון לבתי הספר הממלכתיים במחוז, והחתן או הכלה של החידון לבתי הספר הממלכתיים-דתיים במחוז. במקרה של ניקוד זהה במקום הראשון, יעשה שימוש בשאלת המילואים.

4. בסופו של החידון המחוזי יוכרז או תוכרז זוכה אחד/ת בלבד במחוז מהחידון לבתי הספר הממלכתיים, וזוכה אחד/ת בלבד במחוז מהחידון לבתי הספר הממלכתיים-דתיים, והם ייצגו את המחוז בחידון הארצי.

חידון התנ"ך הארצי יתקיים ב-26.3.18, י"ט אדר א' תשע"ט, בעיר שוהם.

5. לכל זוכה וזוכה בחידון המחוזי יוענקו תעודה מתאימה ופרסים.

ל
חידון התנ"ך
המחוזי

תשע"ט
נוער

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

השלב הראשון שאלות בעקבות סרטונים

- בשלב זה יוצג סרטון לכל ארבעה מתמודדים.
- כל מתמודד יישאל שאלה בת שני חלקים.
- כל תשובה נכונה תזכה את המתמודד ב- 6 נקודות.
- בסך הכל בשלב זה יוכל המתמודד לצבור 12 נקודות.

תקופת אושא

שאלה 1-תקנת טומאת ארץ העמים

"שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל, שכל הסומך - יהרג, וכל הנסמך - יהרג, ועיר שסומכין בה - תיחרב, ותחומין שסומכין בהן - יעקרו. מה עשה יהודה בן בבא? הלך וישב לו בין שני הרים גדולים, ובין שתי עיירות גדולות, ובין שני תחומי שבת, בין אושא לשפרעם, וסמך שם חמשה זקנים".

— תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף י"ד, עמוד א' -

באושא תקנו טומאה לאדמת חוץ לארץ.

אדם היוצא לחוץ לארץ בקש לקחת אתו 'משא צמד פְרָדִים אֲדָמָה' מן הארץ בשביל לעבוד את ה' בנכר.

א. מיהו מבקש הבקשה?

ב. מה היתה הסתייגותו מהתחייבותו לה'?

תשובה

א. נעמן [מלכים ב', ה', י"ז-י"ח]

ב. שהוא ישתחוה בבית רימון כאשר יתלווה אל המלך מתוקף תפקידו

שאלה 2- רבי ישמעאל

בתלמוד מובא הביטוי 'הולכי אושא' ככינוי לרבי ישמעאל. מתואר כי במותו של רבי ישמעאל קוננו עליו במילים "בנות ישראל אל ישמעאל בכינה".

א. מי האיש עליו נאמר הפסוק במקורו בתנ"ך?

ב. מה עשה האיש לבנות ישראל לפי אותו פסוק?

תשובה

א. שאול [שמואל ב', א']

ב. הלבישן שני או שהלבישן עדי זהב. ניתן לקבל גם: הלבישן בתכשיטים.

שאלה 3 - תקנות אושא

במסכת בבא בתרא מובאת אמירה בשם 'הולכי אושא' הלומדת חזקת שלוש שנים בקרקע משור המועד,

קרקעה של אשה אחת נתפשה למשך שבע שנים, ובכל זאת הוחזרה לה הקרקע יחד עם "כל תבואת השדה מיזם עזבה את הארץ".

א. מי האשה?

ב. מה גרם לאשה לעזוב את השדה לשבע השנים?

תשובה

א. האשה הגדולה משונם/האשה שאלישע החיה את בנה

ב. אלישע הזהיר אותה שהולכים להיות שבע שנות רעב והיא עזבה לארץ פלשתים

[מלכים א', ח' ו']

שאלה 4 - המשך תקנות אושא

לעומת הולכי אושא, מביאה הגמרא דעה הלומדת חזקת קרקע מקנית שדה
חנמאל על ידי ירמיהו, שם מצוה ה' לשמור את ספרי הקנין בכלי חרש
"למען יעמדו ימים רבים".

א. למי נתן ירמיהו את ספר המקנה?

ב. כיצד הסביר חנמאל מדוע בא אל ירמיהו למכור את השדה?

תשובה

א. חנמאל בן שלום דודו

ב. כיון שירמיהו הוא הגואל והיורש [ירמיהו ל"ב, ח-י"ב]

תקופת בית שערים

שאלה 5- רבי יוחנן בן נורי

באמצע המאה השנייה לספירה התיישב בבית שערים רבי יהודה הנשיא. רבי הביא איתו לבית שערים את מוסד הסנהדרין. בימי רבי התפתח היישוב והגיע לשיא גדולתו, ושם גם נקבר.

במקורות מופיע כי בית שערים היתה עירו של רבי יוחנן בן נורי. עליו נאמר שהיה מן ה'נמושות' - העניים המאחרים להגיע לליקוט בשדה.

על רות נאמר כי לקטה בשדה בעז "מֵאֵז הַבֶּקֶר" ואף הוסף במליצה: "זֶה שְׁבֵתָה הַבֵּית מְעֵט"

א. ממי נשמעו דברים אלו?

ב. איזו זכות יתרה נתן בעז לרות?

תשובה

א. הנער הנצב על הקצרים (אם יענה הנשאל 'נער', יש לבקש להגדיר את תפקידו של הנער)

ב. לשתות מן המים שישאבו הנערים (יתקבל גם -ללקט בין העומרים/ ישולו לה מהצבתים) [רות ב', ו'-ט']

שאלה 6- המשבר כלים

אחת מאמירותיו המפורסמות של רבי יוחנן בן נורי: 'המשבר כלים בחמתו כאילו עובד ע"ז'.

במקום אחד בתנ"ך איש שיבר דבר מתוך כעסו אך עשה זאת דוקא בגלל חטא עבודה זרה - "וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ ... וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם"

א. מה הדבר ששובר?

ב. תאר שני מעשים נוספים שעשה האיש מכעסו זה.

תשובה

א. לוחות הברית

ב. שרף את העגל, כתת עד דק, השקה את ישראל, קרא לבני לוי להרוג את

החוטאים, נזף באהרן. (2 מעשים) [שמות ל"ב, י"ט-כ"ז]

שאלה 7- בית שערים

בתנ"ך מוזכר ישוב אחר בשם שְׁעָרִים, כאשר בנוסם של פלשתים לאחר נפילת גלית, נפלו חלליהם 'בְּדֶרֶךְ שְׁעָרִים'.

א. היכן התרחש הקרב המדובר ?

ב. מה בקש שאול לדעת על דוד לאחר הכרעת הקרב?

תשובה

א. שכה/עזקה/עמק האלה [שמואל א', י"ז, א'-ב']

ב. רצה לדעת מי אביו [שם, נ"ב-נ"ח]

שאלה 8 - קבורת רבי

למרות שעיקר חייו והנהגתו היו בציפורי, בקש רבי יהודה הנשיא להקבר בבית
שערים, מולדתו, בדומה ליעקב, המשביע את בניו להעלותו ולקברו בכנען.

חוץ משני אלו, אדם נוסף במקרא בקש מבניו שיקברוהו במקום מסוים שם
נקבר אדם אחר: "אֶצֶל עֲצַמֹתָיו הַנִּיחוּ אֶת עֲצַמֹתַי"

א. מי המבקש?

ב. מה הייתה הסבה לבקשתו?

תשובה

א. הנביא הזקן מבית אל

ב. כדי שעצמותיו לא יפגעו ממהפכת יאשיהו [מלכים ב', כ"ג, ט"ז-י"ז]

תקופת ציפורי

שאלה 9 - ציפורי

"מה ראה יעקב אבינו שברך זבולון אחר יהודה והלא יששכר גדול ממנו. אלא צפה אבינו יעקב וראה שעתידה ירושלים ליחרב ועתידה סנהדרין שתעקר ממקומה משבטו של יהודה ולקבוע בחלקו של זבולון לפי שבתחילה גלתה סנהדרין וישבה לה ביבנה ומיבנה לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לצפורי וצפורי היא חלקו של זבולון ואחר כך גלתה מצפורי לטבריה"

-ילקוט שמעוני, קסא-

המדרש מייחס את שמה של ציפורי לכך שהיתה 'יושבת על ההר כציפור'

בתנ"ך מופיע שורש צ.פ.ר. כאשר קבוצה של לוחמים נדרשים 'לשוב ולצַפֵּר' מהר הגלעד.

א. מי הנהיג את הלוחמים?

ב. מדוע שולחו קבוצת הלוחמים מן המחנה?

תשובה

א.גדעון

ב.כדי להקטין את הצבא ולהעצים את חלקו של ה' בנצחון. (יתקבל גם - כי יראו/היו רכי לבב. תנתן הזדמנות לתיקון למי שיענה 'כי כרעו על ברכיהם לשתות', אך זה יתקבל.) [שופטים ז', ב-י"ג]

שאלה 10 - ר' יוסי בן חלפתא הרכבי

אחד החכמים שסמך ר' יהודה בן בבא הוא ר' יוסי בן חלפתא, תושב ציפורי, שרבי יהודה הנשיא נמנה על תלמידיו.

על רבי יוסי מסופר כי היה מיוחס כצאצא של יהונדב בן רכב.

א. מי המלך שהתחבר ליהונדב?

ב. תאר את האירוע של המלך בו השתתף יהונדב?

תשובה

א. יהוא

ב. עשה זבח גדול לבעל כדי לכנס את עובדי הבעל ולהרגם [מל"ב י, כ"ח-ה]

שאלה 11- רבי יהודה הנשיא ואנטונינוס

מסופר על רבי יהודה הנשיא שהיה ביחסים טובים עם הקיסר הרומי אנטונינוס, ומפגשים רבים שלהם מתוארים במקורות.

על אברהם מסופר שלאחר נצחוננו על ארבעת המלכים, קבל יחס מיוחד ממלך זר - מלכי צדק מלך שלם

א. מה היה תפקידו הנוסף של מלכי צדק?

ב. מה עשה אברהם עם השלל שהשיג במלחמה זו? (לפחות 2 דברים)

תשובה

א. כהן לאל עליון

ב. חלק נתן לנעריו לאכל, חלק נתן לענר אשכול וממרא, חלק נתן מעשר למלכי צדק, והשאר החזיר למלך סדום (נדרשים 2 דברים). השופטים יכולים לקבל רק אחד לפי שיקול דעת) [בראשית י"ד, י"ח-כ"ד]

שאלה 12- שני שולחנות

על רבי נאמר שזכה ל 27 שולחנות בעולם הזה - שולחן על עושר ושולחן של חכמה.

גם שלמה המלך זכה לשפע משני התחומים הללו: לאחר שבקש מה' חכמה, הבטיח לו ה' "גַם עֶשֶׂר גַם כְּבוֹד".

א. היכן היה החלום בו הובטחו הדברים?

ב. כיצד הסביר שלמה את בקשתו מה' לחכמה?

תשובה

א. גבעון

ב. כדי לשפוט את העם הגדול למרות היותו רק נער [מל"א ג', ד'-ט']

תקופת טבריה

שאלה 13 - יישובה של טבריה

טבריה היא עירו של ר' יוחנן שהיה גדול אמוראי ארץ ישראל בדור השני. היה ראש ישיבת טבריה תרומתו בתחומי ההלכה והאגדה ממלאת את דפי שני התלמודים, הבבלי והירושלמי, וכן המדרשים. תרומתו של רבי יוחנן לחתימת התלמוד הירושלמי היא גולת הכותרת של חיי, כשם שהמשנה היא גולת הכותרת של רבו, רבי יהודה הנשיא.

יוסף בן מתתיהו מספר כי מיסדה של טבריה - הורדוס אנטיפס, התקשה לשכנע אנשים לגור בה כיוון שנבנתה על חורבות בית קברות, ולכן העביר לשם את השכבה החלשה - העניים והגרים.

כאשר הגיעו יעקב ובניו למצרים כגרים, הם שוכנו בנפרד מן המצרים.

א. היכן הם שוכנו?

ב. כיצד דאג יוסף לכך שפרעה ישכן את המשפחה בנפרד?

תשובה

א. ארץ גשן / ארץ רעמסס

ב. הקפיד להדגיש שהם רועי צאן כדי שהמצרים ירצו להרחיקם [בראשית מ"ו,

ל"א-ל"ד]

שאלה 14- רקת

הגמרא במסכת מגילה דנה בשאלה האם טבריה היא 'רקת' המוזכרת במקרא, ומתוך כך בשאלה האם היא נחשבת מוקפת חומה מימות יהושע בן נון או לא.

אחת השאלות ששולח משה את המרגלים לבדוק היא באילו ערים העם היושב בכנען גר - "הַבְּמַחְנֵים אִם בְּמִבְצָרִים".

א. מהיכן נשלחו המרגלים?

ב. מהו הדין בתורה המיוחד לבתים של עיר מוקפת חומה?

תשובה

א. ממדבר פארן / קדש ברנע (יתקבל גם 'ממדבר צין') [במדבר י"ג, ג']

ב. ניתן לגאלם רק שנה, והם לא נגאלים ביובל. נמכרים לצמיתות (מספיק משהו

אחד) [ויקרא כ"ה, כ"ט-ל']

שאלה 15-רבי יוחנן

עוד לפני לידתו של רבי יוחנן ניבאו עליו שהוא עתיד להיות צדיק. רבי יהודה הנשיא קרא על העובר את הפסוק: "בְּטָרִם אֶצְרֶךָ בְּבֶטֶן יִדְעָתִיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקֹּדֶשׁתִּיךָ"

א. למי נאמר פסוק זה במקור?

ב. מה עשה ה' כדי לסמל לאותו אדם שמעתה יהיה שליח ה'?

תשובה

א. ירמיהו

ב. נגע בידו אל פיו [ירמיהו א', ה'-ט']

שאלה 16- כבוד לשרים

מסופר על רבי יוחנן שפעם אחת מרוב שקיעתו בלימוד לא ראה כי עובר על ידו שר מכובד ולא קם לכבודו.

גם על מרדכי היהודי מסופר כי לא כבד את המן כאשר עבר לפניו, למרות הכבוד שצוה לו המלך.

ב. לאיזה מעשה של כבוד צפה המן ממרדכי?

ב. מה היתה תגובתם של עבדי המלך שראו את מעשיו של מרדכי?

תשובה

א. שישתחוה לו

ב. שאלו את מרדכי מדוע עושה כך / ספרו להמן שמרדכי לא משתחוה [אסתר

ג', ב'-ד']

חידון התנ"ך
המחוזי

תשע"ט

נוער

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

השלב השני

שאלת זיהוי מקום על גבי מפה מקראית

כל מתמודד בשלב זה יקבל שאלת זיהוי מקום על גבי מפה מקראית.

למתמודד תוצג מפה של אחד השבטים, ובה מספר מקומות

מסומנים במספרים מ 1-4.

למתמודד יוצג שם של מקום באותה הנחלה, ויהיה עליו לגלות מהו

אותו המקום מתוך המספרים המסומנים.

לאחר זיהוי המקום, יקבל המתמודד שלוש שאלות בדקה הקשורות

למקום שאותו חשף.

על זיהוי המקום נכונה יקבל המתמודד 5 נקודות.

על כל תשובה נכונה יקבל המתמודד 5 נקודות נוספות.

בסך הכל ניתן לצבור בשלב זה 20 נקודות.

מתמודד 1- נחלת בנימין

שם העיר: בארות

מקור	תשובה	שאלה	
שמואל ב', ד', ו'	איש בשת	נרצח על ידי בני רימון הבארותי	1.
שופטים ט', כ"א	יותם	נס בַּאֲרָה מפני אחיו	2.
שמואל ב', כ"ג, ל"ז	נַחֲרִי	מי היה גיבור דוד 'הַבְּאֲרָתִי'?	3.

מתמודד 2- נחלת מנשה

שם העיר: אבל מחולה

מקור	תשובה	שאלה	
מלכים א', י"ט, ט"ז	אלישע	הנביא שהיה מאבל מחולה	1.
שמואל א', י"ח-י"ט	עדריאל	שם בעלה הַמְּחֹלְתִי של מירב בת שאול	2.
שופטים ז', כ"ב	מדין	איזה עם נרדף "עַד שְׁפַת אָבֵל מְחֹלָה"?	3.

מתמודד 3 – נחלת יהודה

שם העיר: לבנה

מקור	תשובה	שאלה	
יהושע י', כ"ט	יהושע	המנהיג מישראל שנלחם בלבנה?	1.
מלכים ב', י"ט, ח'	יהודה	במי ממלכי יהודה פשעה לבנה?	2.
מלכים ב', כ"ג, ל"א	חמוטל בת ירמיהו	מה שם אם המלך מלבנה	3.

מתמודד 4 – נחלת גד

שם העיר: מחניים

מקור	תשובה	שאלה	
בראשית ל"ב, ג'	יעקב	מי קרא את שמה 'מחניים'?	1.
שמואל ב', ב', ח'	איש בושת	מי הומלך במחניים?	2.
מלכים א', ד', י"ד	אחינדב בן עדא	מי היה נצב שלמה במחניים?	3.

מתמודד 5- נחלת בנימין

שם העיר: ענתות

מקור	תשובה	שאלה	
ירמיהו א', א'	ירמיהו	היה "מן הכהנים אשר בענתות"	1.
מלכים א', ב', כ"ו	אביתר	נשלח לשדהו שבענתות?	2.
ישעיה י', לי'	ישעיה	מי אמר "עניה ענתות"?	3.

מתמודד 6 – נחלת אשר

שם העיר: צידון

מקור	תשובה	שאלה	
שופטים י"ח, כ"ח	ליש/לשם	על איזו עיר נאמר כי 'רחוקה היא מצידון'?	1.
בראשית י', ט"ו	כנען	מי היה אביו של צידון?	2.
מלכים א', י"א, ה'	עשתרת	מי האליל שמתואר כ- 'אלהי צדנים'?	3.

מתמודד 7 – נחלת יהודה

שם העיר: בית שמש

מקור	תשובה	שאלה	
שופטים א', ל"ג	נפתלי	שבט שלא הוריש את "יִשְׁבֵי בֵית שֶׁמֶשׁ"?	1.
שמואל א', ו', י"ד	יהושע	"בֵּית הַשְּׁמֶשִׁי" שלשדהו בא ארון ה'	2.
מלכים ב', י"ד, י"ג	אמציה	מלך יהודה שהובס בבית שמש	3.

מתמודד 8 – נחלת אפרים

שם העיר: גזר

מקור	תשובה	שאלה	
מלכים א', ט, י"ז	שלמה	המלך שבנה את גזר	1.
שמואל ב', ה', כ"ה	דוד	הכה את פלשתים מְגִבֵּעַ עַד בְּאֶךְ גְזָר	2.
יהושע י', ל"ג	הורם	שמו של מֶלֶךְ גְזָר האמורי	3.

חידון התנ"ך
המחוזי

נוער
תשע"ט

בסימן 'שביל הסנהדרין'

ע"ש יצחק נבון ז"ל

השלב השלישי

שלב השאלה הזוהה

בשלב הזה ישתתפו עד 4 מתמודדים וישאלו 6 שאלות זהות.
לכל מתמודד ומתמודדת יינתנו לפני המשחק לוח מחיק וכלי
כתיבה.

לאחר שהמנחה יציג או תציג את השאלה, יינתנו למתמודדים כ-30
שניות לכתוב את תשובתם על הלוח.
כשהמנחה ייתן את האות, ירימו כל מתמודד ומתמודדת את הלוח
שלהם. השופטים יסמנו מי ענה נכונה.
תשובה נכונה תזכה את המתמודד/ת ב-3 נקודות.
בסך הכול ניתן לצבור בשלב הזה עד 18 נקודות.

שאלה 1: אבן השבת באושא

תגלית ארכיאולוגית נדירה נחשפה לאחרונה באושא העתיקה:

אבן שחקוקה עליה המילה 'שבת', המסמלת ככל הנראה את גבולות תחום שבת.

על פי ההלכה מרחק תחום שבת הוא אלפים אמה. באיזה הקשר נצטוו ישראל על מרחק של אלפיים אמה?

תשובה: חציית הירדן [יהושע, ג', ד]

שאלה 2: מנורה במערכת קבורה

באושא נמצאה מערכת ענפה של מערות קבורה ובהן כתובות בעברית וביוונית וגם מנורות של שבעה קנים החקוקות באבן.

מי התארח בעלית קיר קטנה ובה "מטה וְשֶׁלֶחַן וְכֶסֶף וּמְנוֹרָה"?

תשובה: אלישע הנביא [מלכים ב', ד, י]

שאלה 3: בית דיוניסוס

בציפורי נמצאה וילה גדולה והיא נקראה על שם רצפת הפסיפס שנמצאה במקום בטרקלין המרכזי של המבנה. רצפת הפסיפס מתארת את פולחנו של אל היין דיוניסוס ואת חייו. על אחד ממלכי ישראל מסופר שנרצח בעודו שיכור. מי המלך?

תשובה: אלה בן בעשא [מלכים א', ט"ז, ט]

שאלה 4: בית הכנסת העתיק בציפורי ופסיפס המזלות

בבית הכנסת העתיק בציפורי התגלתה רצפת פסיפס המעוטרת בסיפורים תנ"כיים – הבשורה לשרה, עקידת יצחק, הקדשת אהרון ועבודת המקדש וכן ציור ארון הקודש. במרכז הרצפה מופיע גלגל המזלות ובמרכז הגלגל מופיע כוכב השמש כשהוא רוכב על מרכבה רתומה לארבעה סוסים.

מסופר על יאשיהו שהשבית את הסוסים שניתנו לשמש על ידי מלכי יהודה לפניו. איזו 'לשכה' מוזכרת בהקשר לאותם סוסים?

תשובה: לשכת נתן מלך הסריס [מלכים ב', כ"ג, י"א]

שאלה 5: מערות קבורה

במערכת מערות הקבורה בבית שערים, נמצאו מערות מפוארות - אחת מהן אף מיוחסת כקברו של רבי יהודה הנשיא - וגם מערות של אנשים פשוטים יותר כגון סוחרי האריגים.

נבלתו של מי הושלכה אל "קברי בני העם"?

תשובה: אוריה בן שמעיהו [ירמיה כ"ו, כ']

שאלה 6: משמרות כהונה

בצפורי ובטבריה התיישבו גם שתיים ממשמרות הכהונה: ידעיה ומעזיהו. משמרות הכהונה היו מתחלפות כל שבוע בעבודת המקדש.

במהלך המלכת יואש במקדש, נעזר יהוידע הכהן במשמרות הכהונה היוצאת והנכנסת כדי לשמור על הפתחים ולהגן על המלך.

באיזה שער הוצבו השלישית מ'באי השבת'?

תשובה: שער סור /שער אחר הרצים [מלכים ב', י"א, ו']